Приложение к ООП ООО

Фонд оценочных средств для входного контроля и промежуточной аттестации обучающихся по учебному предмету «Родной язык (чеченский)» (демонстрационный вариант)

(9 классы)

[1] Данный вариант фонда оценочных средств является типовым для учителя-предметника, ежегодно на основании приказа директора школы в ООП ООО вносятся изменения в форме дополнения.

Хьалхарчу чийрикехь 9 классерчу дешархойн хаарш талларан коьчал.

Грамматически т1едилларца диктант.

Хьоме юрт

Самаевлла н1аьнеш кхайкха юьйлаелча, хьалаг1аьттира Алхаст. Уьйт1а ваьлла х1окхо ламаз оьццушеххь, эвла юккъерачу маьждигехь молла а кхайкхира. 1уьйренан тийналлехь ц1ена, мукъамехь декара цуьнан аз.

Хьуьна йистерад1ахьаьжча, д1о-о лаха чохь гора Алхастан юрт. Х1окху меттехь, жа басенца дажа д1а а хоьций, охьахуура Алхаст тохара жималлехь. Аренаша юкъаерзийначу шен юьрте а хьоьжуш, хийла ойланаш йора цо.

Х1етахьчул дуккха а хийцаелла юрт. Шоръелла, ков-керташ алсамдевлла. Делахь а, Алхастан юрт ю и, хьалха санна, дагна хьоме а, хьалха санна, дагна гергара а.

Алхаст х1инца лаьттачуьра д1айолалуш яра буьрса хьун. Х1окху хьаннашца а дара Алхастан гергарло. Ерриге а, ала мегар долуш, жималла кхузахь пепнийн 1индаг1ашкахь а, Гуьмса ч1ожан басенашца кхуьучу кегийрачу хьаннашкахь а д1аяхнера Алхастан. Х1ора т1улг, х1ора дитт гергара дара кхузахь. Д1а б1аьрг мел тоьхначохь гуш долчу суьрташа хилларш- лелларш дагатуьйсура.

Хьуьна йистера д1а Гумс-хи долчу аг1ор варша боьрзучу ворданан новкъа д1аволавелира Алхаст. Цунна къилбехьа б1аьлланган а, пхонан а орамаш юккъера схьадолуш шовда дара

(145 дош). І. Юсупов

Дешнаш довзийтар: ч1аж (ч1ож) – хьуьнан готта таь1на меттиг (ущелье); варш – юькъа хьун; поп, б1аьлланг, пха (пхонан) – дечигийн тайпанаш (чинара, орешник, граб).

Т1едиллар: хьалхара 3 предложени синтаксически юьззина къастае.

Шолг1ачу чийрикехь 9 классерчу дешархойн хаарш талларан коьчал.

Грамматически т1едилларца диктант.

Хьаша ларвар.

Т1евеана хьаша ларвар – иза вайн къоман ворх1е дайшкара дуьйна схьадог1уш г1иллакх ду. Дукха хенахь дуьйна схьа дайша берашна 1амош хилла г1иллакх-оьздангалла. Оцу ламастех доьзна ловзарш а кхоллалуш хилла берашна юккъехь. Иштта чех цхьаъ ду «Хьаша ларвар».

Ловзар долалуш, лаьттахь горга сиз хьокху. Иза х1усам ю. Цуьнан барам ловзуш долу бераш мел ду хьаьжжина хуьлу. Кхаж а тосий, х1усамда а, хьаша а къаставо. И шиъ ший а, го юккъе а волий, охьахуу, шиммо а доьхкаран цхьацца аг1о схьалоцу. Гонна арахь болчара куйнаш кхуьйсу, хьешана кхетийта г1ерташ.

Цхьана куьйга доьхка лаьцна волчу х1усамдас, вукху куьйга и куйнаш, хьешана т1е ца кхоьтуьйтуш, аракхуьйсу. Иштта ларво цо шен хьаша. Хьешана куй кхетахь – и ледарло шегара ялийтина волу х1усамда эшна лору. Т1аккха цунна ловзучара, го а бой, т1ехбеттамаш бо: «Хьоьга хьаша лар ца велла, хьо хьайн х1усаман да вац», - бохуш. Цара де боху цхьа х1ума кхочушдан дезаш хуьлу эшна волу «х1усамда»: я хелхавала, я туьйра дийца.**(150 дош).**

С-1.Аслаханов(«Стела1ад», №6, 2003ш.)

Т1едахкарш:

а) чолхе предложени кара а яй, синтаксически юьззина къастае;

б) шен х1оттамца къастадо «т1ехбеттамаш» боху дош;

в) фонетически къастаде – «г1иллакх».

Кхоалг1ачу чийрикехь 9 классерчу дешархойн хаарш талларан коьчал.

Грамматически т1едилларца диктант.

Шийла х1усам

Нохчий а,Кавказера кхидолу бусалба къаьмнаш а къизаллица махкахдаьхначу 1944-чу шарахь дара иза. Шийлачу Алтайн лаьмнашкахь йолчу баганан хьаннашна юккъехь 1уьллура Короткое олу к1отар. Цига кхечира жимачу Хьасанг1еран доьзал. Хьалха чохь говраш кхаьбна долчу ханнийн божалаш чу д1анисдира адам.

Ц1ийнан цхьаъ бен кор дацара. Цо серло к1езиг лора. Малх цигахь 1ай башха кхеташ а бацара. Делкъхан хуьлуш корах арахьаьжча, даш санна кхоьлинчу стиглахь гуш а боцуш, лалаш хилар хаалора малх. Масех сахьт даьлча, юха а лома т1ехьа д1абузура иза. Арахь муха ду хьожур ма ву ша, олий, аравала г1уртура диъ шо долу Хьасан. Амма аннийн не1 чоьхьа йоьллуш яра. Наггахь 1уьйранна не1 а йоьллий, тховх д1акхетталц лекха диллина ло д1адаккха х1уттура дай, наний. Т1оман меттана хьостамашца не1арна т1етоьхна болу гажарг а лоций, не1 сацош хуьлура к1ант, арахь болх бан царна меттиг яллалц. Хийца мотт-г1айба а, т1еюхург а, чухулаюхург а йоцуш, дег1ана ц1ано ян, лийча аьттоа боцуш, жима Хьасанний, дай воцург, берриш а цомгаш хилира. Оцу шийлачу х1усамехь, да балха а воьдий, сарралц ша 1ара Хьасан, меца, сагатдеш. **(165 дош).**

Хь. Яндарбиев («Орга» , №2, 2006ш.)

Т1едиллар: Чолхе-карара предложени карае, коьртачунна буха нийса си, т1етухучунна буха тулг1енан сиз хьакха.

Доьалг1ачу чийрикехь 9 классерчу дешархойн хаарш талларан коьчал.

ПКЭ-н кечам бар. (тест)

1 дакъа

Хаттарш:

1. **Дайн орамашкара дуьйна схьадог1уш муха г1иллакх ду вайн?**
2. **Далла а, нахана а гергахь деза, сийлахь х1ун ду?**
3. **Маца 1ама веза стаг оьзда мотт бийца?**
4. **Х1ун ю оьзда мотт?**
5. **Стенах ларвала г1о до оьздачу матто?**

(1)ХIинццалц дIадаханчу шен дахаран дерриге сурт дуьхьалхIоьттира Ахьъядана оцу миноташкахь. (2)ХIара ког а шершина Iинах чувогIуш, кхуьнан караеара цхьа жима колл. (3)Иза карахь йолу куьг кегийра дегадора. (4)Аьрру куьйго схьалаца бегIийла хIума лоьхура, амма кхо юьхьанца катоьхна тIулг, карара а баьлла, керчина Iинах чубахара. (5)Охьакхаьчча цо даьккхина тата халла бен ца хезира Ахьъядана … (6)Ког дIатасабала хIума яцара …(7) Ницкъ гIелбеллера. (8)Дерриге а дегIах шийла хьацар тоьхнера. (9)Колл карахь йолу аьтту куьг кулла тIерачу кIохцалгаша шина-кхаа меттехь хадийнера. (10) Куьг а, пхьарс а цIийша дуьзнера, амма иза тергалдечохь дацара гIуллакх. (11) КIантана вала ца лаьара, иза ца тешара шен дахаран тIаьххьара миноташ тIехIиттина бохучух. (12)Лерехь: «ДIахеца, Iовдал. (13)Хьо кIелхьараваккха цхьа а вац хьуна. (14) Колл дIахецча, кхин схьалаца хIума яц», - бохуш санна хеталора цхьана озо.

(15) - ХIан-хIа, хIан-хIа… хьалхе ду. (16)Со лийр вац, - жоп делира оцу озана кIанта. (17)Къоначу даго дIатоьттура Iожаллин ирча сурт.

- (18)Со кхин а вехар ву… (19)Сан вала йиш яц! – бохура даго.

(20) «Вехар вуй-те?» - доьлура аз. – (21)Хьо Iинах чу гIур ву. (22)ТIаьххьара бIаьрг тоха хьайна дуьненах, сонта ойланаш а ца еш», - бохура цо.

-(23) Вац! (24)Вац! (25)Хьан хIуьттаренна гIур вац со Iинах чу… (26)Хьан хIуьттаренна вехар ву къанваллалц. (27)ДIадала, ма е гIовгIа!

(28)Боккъалла а шега луьйш цхьа адам долуш санна, вухахьажа аьлла, корта дIаберзийра Ахьъяда, амма оццу минотехь «къарш-къирш» оьккхуьйтуш, хедира кхуьнан карахь йолчу куллан ши-кхо орам. (29)Кхин а чIогIа куьйгаш дегийна, аьрру куьйга лаьттах катуьйхира кIанта…

(30)Оццу минотехь лакхара охьа, цIийша дуьзначу кIентан куьйга тIехула охьабеара беха, шуьйра, къорза бухка. (31) «Гарра» аьлла, цхьа тамашийна вегийра иза. (32)Цкъа юьхьанца и бухка бIарлагIа ю моьттуш, ша кхетамчуьра ваьлла аьлла, хийтира цунна. (33)Амма морсачу бухканан чордалла хааелира коьллаша а, тIулгаша а цистинчу куьйгашна. (34)Кхин еха ойла ечохь дацара гIуллакх… (35)«Къарш-къирш» - нехь татанаш дохуш, хедаш дара куллан тIаьххьара орамаш, цул сов, ницкъ а лаьттара кхачош. (36)Аьрру куьйга колл кхин а чIогIа схьа а лаьцна, жимма хьала а кхоссалуш, бухканах катуьйхира кIанта. (Хь.Б.Саракаев)

2 дакъа.

2.«Ахьъяд шен дахаран т1аьххьара миноташ т1ех1иттина бохучух цатешаран х1ун бахьана дара?» бохучу хаттарна нийса **т1еч1аг1даран хаам** муьлхачу вариантехь бу?

1. 1ин кхин башха к1орга дацара.

2.К1антана вала ца лаьара

3.Ахьъядана шеге луьйш цхьа адам хезира.

4.Аьрру куьйга схьалаца бег1ийла х1ума карийра цунна.

Жоп _____

3.Меттан суртх1отторан г1ирс–**фразеологизм** шеца йолу предложени билгалъяккха.

1.Охьакхаьчча цо даьккхина тата халла бен ца хезира Ахьъядана.

2.Колл карахь йолу аьтту куьг кулла тIерачу кIохцалгаша шина-кхаа меттехь хадийнера.

3.ТIаьххьара бIаьрг тоха хьайна дуьненах, сонта ойланаш а ца еш», - бохура цо.

4.Хьан хIуьттаренна вехар ву къанваллалц.

Жоп _____

4.26-чу предложенера **чолхе дош** схьаязде.

Жоп _____

5.30-31-чуй предложенешкара **дешхьалхенан** г1оьнца кхолладелла **дош** схьаязде.

Жоп _____

6.29-чу предложенера **«аьрру»** бохучу дашна **антоним** ялае. Д1аязъе иза.

Жоп _____

7.22-чу предложенера **билгалдош** схьазде.

Жоп_____

8.8-чу предложенин **грамматически ларде** схьаязъе.

Жоп _____

9.33-34-чуй предложенеш юкъара **цхьанатайпанарчу меженашца** йолчу предложенин терахь д1аязде.

Жоп_____

10.Ешначу текста юкъара лахахь ялийначу предложенешкахь ерриге а ц1оьмалгаш **терахьашца билгалйина ю. Т1едерзор къастош х1оттийначу ц1оьмалган терахь схьаязде.**

Лерехь: «ДIахеца,(1) Iовдал. Хьо кIелхьараваккха цхьа а вац хьуна. Колл дIахецча,(2) кхин схьалаца хIума яц»,(3) - бохуш санна хеталора цхьана озо. - ХIан-хIа, (4)хIан-хIа… хьалхе ду. Со лийр вац, (5)-жоп делира оцу озана к1анта.

Жоп_____

11.5,6-чуй предложенешкара **чолхе предложени** схьалаха. Оцу предложенин терахь д1аязде.

Жоп_____

12.Ешначу текста юкъара лахахь ялийначу предложенешкахь ерриге а ц1оьмалгаш терахьашца билгалйина ю. **Юкъадало дош** къастош х1иттийначу ц1оьмалгийн терахьаш схьаязде.

Цкъа юьхьанца и бухка бIарлагIа ю моьттуш,(1) ша кхетамчуьра ваьлла аьлла, (2)хийтира цунна. Амма морсачу бухканан чордалла хааелира коьллаша а,(3) тIулгаша а цистинчу куьйгашна. Кхин еха ойла ечохь дацара гIуллакх…«Къарш-къирш» - нехь татанаш дохуш,(4) хедаш дара куллан тIаьххьара орамаш,(5) цул сов,(6) ницкъ а лаьттара кхачош. Аьрру куьйга колл кхин а чIогIа схьа а лаьцна,(7) жимма хьала а кхоссалуш,(8) бухканах

катуьйхира кIанта.
Жоп_____

13.31-чу предложенера **сказуеми** схьаязде.

Жоп_____
14.5-чу предложенера **кхачам** схьаязбе.

Жоп_____

3. дакъа.

Муха кхета хьо **ДЕГАЙОВХО** бохучу дешан маь1нах? Кепе а далош, комментари е айхьа цунах билгалдаькхинчунна. Язъе **«Адаман дегайовхо»** темина сочинени-ойлаяр айхьа билгалдаькхинчун буха т1ехь.